

УДК 330.341.1

Судомир С.М.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Відокремленого підрозділу
Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»*

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ СИНЕРГЕТИЧНОГО ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНОГО СПРЯМУВАННЯ

Стаття присвячена розробці нового підходу до формування методології побудови менеджменту як цілісної системи, що динамічно розвивається, на вимогах синергетичності. Спроектовано потенціал системи з врахуванням вимог синергетики та потенційних можливостей його реалізації. Розроблена система наукового підходу формування менеджменту як системної цілісності.

Ключові слова: менеджмент, трансформація, інституціоналізм, потенціал, система, синергізм, структура.

Судомир С.М. МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МЕНЕДЖМЕНТА СИНЕРГЕТИЧЕСКОГО ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНОГО НАПРАВЛЕННЯ

Стаття посвящена разработке нового подхода к формированию методологии построения менеджмента как динамически развивающейся целостной системы на требованиях синергетичности. Спроектирован потенциал системы с учетом требований синергетики и потенциальных возможностей его реализации. Разработана система научного подхода формирования менеджмента как системной целостности.

Ключевые слова: менеджмент, трансформация, институционализм, потенциал, система, синергизм, структура.

Sudomyr S.M. THE METHODOLOGY OF MANAGEMENT FORMATION OF THE SYNERGETIC INSTITUTIONAL-STRUCTURAL

The article is devoted to the elaboration of a new approach to the development of the management construction methodology as a dynamically developing comprehensive system which is based on the synergy requirements. It is designed a potential with an allowance for the requirements of synergy and the potential for its implementation. It is developed the system of the scientific approach to the formation of management as a system integrity.

Keywords: management, transformation, institutionalism, potential, system, synergy, structure.

Постановка проблеми. Інституціонально-структурна трансформація як динамічний процес потребує нового методологічного підходу до формування менеджменту як системної цілісності адекватної задачам інституційним перетворенням. Ступінь готовності менеджменту до проведення інституційних змін повинен носити випереджувальний характер. Лише при такому підході можливо забезпечити збалансований розвиток усіх підсистем організацій в раціональному співвідношенні організаційної взаємодії та самоорганізації соціально-економічних систем на всіх етапах їх розвитку. Напрями і специфіка такого впливу визначаються суб'єктом ініціації – власне суб'єктом управлінського впливу чи суб'єктом зовнішнього середовища. Однак в обох цих випадках первинність у забезпеченні збалансованості елементів соціально-економічної системи у процесі розвитку повинна належати менеджменту. В цьому зв'язку виникає потреба у розробці нового підходу до формування методології побудови менеджменту як динамічно розвиваючої цілісної системи на вимогах синергетичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даній проблематиці присвячені праці Н.М. Масленнікової [2], А.П. Наливайка [3], В.В. Пастухової [4] та ін. Однак слід відмітити, що теоретичні та емпіричні дослідження не охоплюють його об'єкт як системну цілісність.

Постановка завдання. Розробити новий підхід до формування методології побудови менеджменту як цілісної системи, що динамічно розвивається, на вимогах синергетичності.

Вклад основного матеріалу дослідження. Синергетичність підсилює системність якісними характеристиками шляхом поглиблення дослідження явищ і процесів за нелінійними законами в тісній взаємодії хаосу – порядку, порядку – хаосу в системі випадковості – необхідності, необхідності – доцільності. Дослідження такого плану повинні охоплювати усі

сфери діяльності, включаючи і управлінську з її координативними, регулюючими, організаційними та іншими функціями. При цьому ми робимо акцент на системне використання діалектичного, конкретно-історичного методів, системної методології. Це дозволить з високим коефіцієнтом обґрунтованості підійти до вироблення, прийняття і реалізації рішень щодо розвитку суб'єктно-суб'єктних, суб'єктно-об'єктних, об'єктно-об'єктних відносин в процесі діяльності соціально-економічних систем при взаємодії із факторами внутрішнього і зовнішнього середовища. Останні менш передбачені і можуть створювати з високим коефіцієнтом ймовірності появу випадковостей та хаотичних процесів. Послаблення їх впливу на результати діяльності господарюючих структур повинна забезпечити система менеджменту, сформована на принципах синергетики. Досягти цього можливо на основі організаційної піддатливості соціально-економічних систем саморозвиваючого, самоорганізаційного типу їх поведінки та структур управління ринкового спрямування. Динамічна збалансованість типів управлінського профілю, гнучкої структури управління, організаційного клімату, кадрового потенціалу, складових організаційного розвитку в єдності з інноваційною сприйнятливістю та вольовими якостями управлінської команди є основою забезпечення ризикозахищеності підприємницьких структур в умовах нестабільно виникаючих ситуацій.

Синергетичний методологічний підхід повинен охоплювати усі види управління: стратегічним розвитком підприємств; інноваційним розвитком підприємств; антикризовою діяльністю організаційних формувань; потенціалом господарюючих структур; маркетинговою діяльністю; логістичною діяльністю; виробничою та обслуговуючою діяльністю; фінансовою діяльністю; комунікаційними зв'язками; організаційним розвитком підприємств та ін.

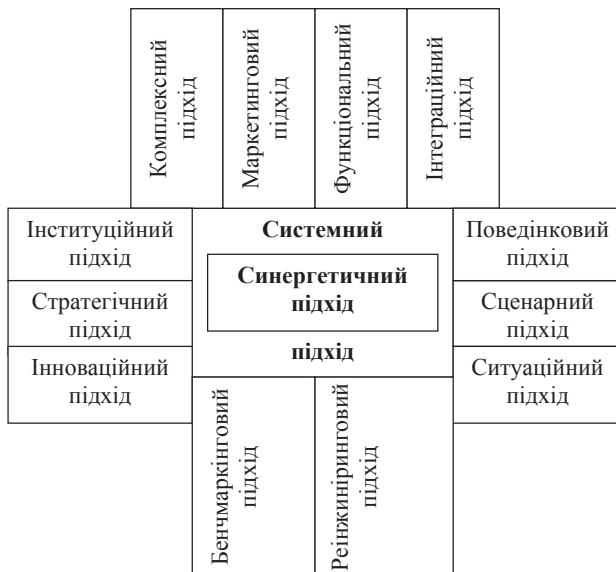
Рис. 1. Фрагмент проектування потенціалу системи з врахуванням вимог синергетики та потенційних можливостей його реалізації

Джерело: власна розробка автора

При цьому ми надаємо пріоритетного значення стадії проектування як передумови забезпечення збалансованості складових системи з орієнтацією на вимоги синергетики (рис. 1.)

Формування менеджменту як системної цілісності синергетичного інституційного спрямування повинно здійснюватися на теоретико-методологічних заходах загальної економічної теорії, теорії розвитку суспільства, теорії розвитку соціально-економічних систем, теорії синергетики та інших теорій у системі, а також використанні системних підходів (рис. 2).

Акцент зроблено на синергетичний підхід в розвитку соціально-економічних систем в умовах інституційно-структурної трансформації економіки України.

Рис. 2. Система наукових підходів формування менеджменту як системної цілісності

Джерело: Розроблено на основі систематизації науковців з нашими доповненнями [2]

Слід відмітити, що в сучасних умовах розвитку національної та світової економіки ускладнюється вся система відносин організаційного, економічного, комунікаційного, соціального та іншого спрямування.

Виникають проблеми організаційної взаємодії усіх складових ринкового конкурентного середовища в умовах швидкозмінюючих параметрів досягнення цілей [1]. У процесі досягнення цілей має місце розбалансованість в системі організаційної взаємодії управління і самоорганізаційних процесів. Це проявляється на різних рівнях управління. Порушення співвідношення між державою і приватною власністю розширило лаг розбалансованості із-за послаблення механізмів забезпечення єдності інтересів і неготовності більшої частини соціо працювати в нових нецивілізованих капіталістичних умовах господарювання.

Єдність інтересів на рівні господарюючих структур також не забезпечена в силу віддаленості суб'єктів інтелектуального капіталу від участі в управлінні. Прагнення до збагачення лише через отримання прибутку любовою ціною розбалансувало відносини у системах економічної,

соціальної, екологічної. Біоекономічний підхід уступив місце лише економічному. Система очікувань як основа забезпечення єдності інтересів на різних рівнях управління, в силу суб'єктивно спрямованих дій на збагачення власників основного капіталу втрачає свій потенціал в активізаційній діяльності людського фактору. Внаслідок цього, із-за відсутності єдності інтересів, не використовується потенціал синергетичної взаємодії суб'єктів системної цілісності.

Нерозвинутий інститут цінностей у контексті людського цивілізованого розвитку також не сприяє саморозвитку і самоорганізації соціально-економічних систем. Як наслідок, посилюється дія централізованих органів управління. Контрольні функції займають домінуюче положення в системі функцій. Не досить ефективними є організаційно-регулююча та мотиваційно-стимулююча функції. Внаслідок розбалансованості організаційної взаємодії органів управління з самоорганізацією не створюються передумови для забезпечення синергетичного ефекту в організаційній взаємодії суб'єктів соціально-економічної системи.

Висновки з проведеного дослідження. Із наведеного вище можна зробити наступні висновки. Підвищенню результативності діяльності соціально-економічних систем повинна сприяти нова парадигма розвитку організаційної взаємодії, сформованої на новій методологічній основі інституційного, само розвиваючого, синергетичного, організаційно-регулятивного, системно-комплексного підходу.

На зазначених підходах повинна розроблятися і система стратегічних змін в усіх підсистемах соціально-економічних організацій, включаючи і макроекономічний рівень.

Головним критерієм такого підходу повинна бути чітко визначена цільова спрямованість розвитку суспільства як системи, регіонів, галузей, соціально-економічних систем макроекономічних рівнів, сформованою на синергетичних засадах забезпечення єдності інтересів та вимог законів – економічних, соціальних, природи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гудзинський О.Д. Система менеджменту інституціональної трансформації економіки України (теоретико-методологічний аспект) : колективна монографія за загальною редакцією О.Д. Гудзинського. – К. : ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2012. – 771 с.
2. Масленникова Н.П. Управление развитием организации / Н.П. Масленникова. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2002. – 304 с.
3. Наливайко А.П. Теорія стратегії підприємства: Сучасний стан та напрямки розвитку : монографія / А.П. Наливайко. – К. : КНЕУ, 2001. – 227 с.
4. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : монографія / В.В. Пастухова. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 302 с.

УДК 336.13.02

Трусова Н.В.*докторант кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства**Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету***МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

У результаті дослідження розглянуто методологічні засади оцінювання фінансового потенціалу підприємств сільського господарства. Обґрунтовано, що прийнятними критеріями фінансового потенціалу сільського господарства є: структура фінансових ресурсів, яка відповідає вимогам ефективного господарювання; наявність виробничого потенціалу галузі, який забезпечує прибутковість діяльності; відповідність обсягів і структури джерел фінансових ресурсів економічно обґрунтованим параметрам фінансування; дотримання ресурсного рівня фінансового потенціалу відповідно до міжнародних стандартів. Рекомендовано здійснювати оцінку рівня фінансового потенціалу підприємств з позиції «ресурсно-функціонального підходу» з використанням дворівневої системи показників фінансової спроможності суб'єктів.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансові індикатори, фінансовий потенціал, фінансова діяльність, сільське господарство, підприємство.

Трусова Н.В. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНИВАНИЯ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

В результате исследования рассмотрены методологические основы оценки финансового потенциала предприятий сельского хозяйства. Обосновано, что приемлемыми критериями финансового потенциала сельского хозяйства являются: структура финансовых ресурсов, которая отвечает требованиям эффективного хозяйствования; наличие производственного потенциала отрасли, который обеспечивает доходность деятельности; соответствие объемов и структуры источников финансовых ресурсов экономически обоснованным параметрам финансирования; соблюдение ресурсного уровня финансового потенциала в соответствии с международными стандартами. Рекомендовано осуществлять оценку уровня финансового потенциала предприятий с позиции «ресурсно-функционального подхода» с использованием двухуровневой системы показателей финансовой состоятельности субъектов.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, финансовые индикаторы, финансовый потенциал, финансовая деятельность, сельское хозяйство, предприятие.

Trusova N.V. METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF EVALUATION FINANCIAL POTENTIAL OF ENTERPRISES IN THE AGRICULTURAL ECONOMY

As the result of research, methodological principles of financial potential evaluation of the agricultural sector are considered. It is proved that the eligible criteria of financial capacity of agriculture are: the structure of financial resources that effectively meets the requirements management; availability of production potential, which provides profitability; compliance of volume and structure of financial resources with feasible financing requirements; compliance with the resource level of financial potential in accordance with the international standards. Recommend to assess the level of potential financial and business position of enterprises from the point of view of «resource-functional approach» using a two-tier system of indicators of financial viability.

Keywords: financial resources, financial indicators, financial potential, fi-nance, agriculture, enterprise.

Постановка проблеми. Стабілізація та нарощування обсягів фінансових ресурсів різних галузей економіки України – процес тривалий і багатограний. Він вимагає прийняття важливих рішень на макро- і макrorівні. Не є виключенням у цьому плані і нарощування фінансових потужностей сільськогосподарства, істотне зміцнення його позицій на ринку з метою забезпечення сільськогосподарських підприємств України засобами вітчизняного виробництва на користь прогресивних змін їх функціонування, надання певної фінансової стабільності. Фінансовий потенціал аграрної сфери гарантується високим рівнем розвитку сільського господарства, перетворенням його у високоефективний, експорто-

спроможний сектор економіки, для чого необхідною є реалізація низки макро- та мікроекономічних заходів, які б поліпшили фінансове становище сільськогосподарських підприємств, покращили їх ресурсне забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі глибоко досліджуються питання економічної сутності фінансових ресурсів як важливої складової фінансового потенціалу підприємств, напрямів їх формування та використання, оцінки, складу та структури. Фінансовий потенціал визначається пріоритетними можливостями фінансових ресурсів, які беруть участь в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств та залучають-